

Sygn. akt: III AUa 312/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 grudnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Lucyna Guderska

Sędziowie: SSA Iwona Szybka (spr.)

SSO del. Beata Michalska

Protokolant: sekr. sądowy Przemysław Trębacz

po rozpoznaniu w dniu 3 grudnia 2013 r. w Łodzi

sprawy **I. M.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.**

o emeryturę,

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Kaliszu z dnia 11 stycznia 2013 r., sygn. akt: V U 1888/12;

oddala apelację.

Sygn. akt: III AUa 312/13

UZASADNIENIE

Decyzjami z dnia 28 września 2012 roku i 23 października 2012 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. odmówił I. M. prawa do emerytury w obniżonym wieku. Organ rentowy podniósł, że ubezpieczony na dzień 1 stycznia 1999 roku nie udowodnił 15 lat pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze – dokumentując jedynie 10 lat 4 miesiące i 5 dni.

Odwołanie od powyższych decyzji wniósł I. M., kwestionując prawidłowość rozstrzygnięcia Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i wnosząc

o zaliczenie w poczet stażu pracy w warunkach szczególnych (1) okresu zatrudnienia w (...) Przedsiębiorstwie (...) w K. od 26 marca 1973 roku do 14 marca 1974 roku w charakterze kierowcy ciągników, kombajnów i pojazdów gąsienicowych oraz (2) w Spółdzielni (...) w K. od 1 lipca 1974 roku do 17 maja 1976 roku oraz od 24 września 1976 roku do 15 marca 1983 roku na stanowisku traktorzysty. W związku z powyższym ubezpieczony wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o jego oddalenie, argumentując jak w treści zaskarżonej decyzji.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 11 stycznia 2013 roku, Sąd Okręgowy

w Kaliszu zmienił decyzje organu rentowego z dnia 28 września 2012 roku i z dnia 23 października 2012 roku w ten sposób, że przyznał odwołującemu I. M. prawo do emerytury poczynając od dnia 1 września 2012 roku.

Powyższe orzeczenie poprzedziły następujące ustalenia faktyczne:

I. M. urodził się w dniu (...)roku. Ubezpieczony był pracownikiem Spółdzielni (...) w K. w okresie od 1 lipca 1974 roku do 17 maja 1976 roku oraz od 24 września 1976 roku do 15 marca 1983 roku, zatrudnionym na stanowisku traktorzysty. W tym czasie stanowisko pracy ubezpieczonego nie uległo zmiany. Pracę traktorzysty wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Na dzień 1 stycznia 1999 roku ubezpieczony posiadał 25 lat i 20 dni ogólnego stażu ubezpieczeniowego. Poza badanym okresem I. M. wykonywał pracę w warunkach szczególnych przez okres 10 lat 4 miesiące i 5 dni w latach 1973 – 74 oraz w latach 1988 – 1998 roku. W świetle powyższych ustaleń faktycznych Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że odwołanie I. M. zasługuje na uwzględnienie. Zdaniem Sądu I instancji zgromadzony w sprawie materiał dowodowy pozwolił uznać, że ubezpieczony spełnił wszystkie przesłanki emerytury wcześniejszej w rozumieniu art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W okresie od 1 lipca 1974 roku do dnia 17 maja 1976 roku oraz od 24 września 1976 roku do 15 marca 1983 roku I. M. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, wykonywał, bowiem pracę kierowcy ciągnika, odpowiadającą pracy wymienionej w wykazie A dział VIII pkt. 3 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach (Dz.U. nr 8 poz. 43 z póź. zm.). Realizacja pozostałych przesłanek nie była przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych kwestionowana. W związku z powyższym Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał I. M. prawo do emerytury na podstawie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS od dnia 1 września 2012 roku.

Powyższe orzeczenie zaskarżył w dniu 12 lutego 2012 w całości apelacją Zakład Ubezpieczeń Społecznych zarzucając mu:

1. naruszenie prawa materialnego tj. art. 184 i art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. 2009, nr 153, poz. 1227 z późn. zm.),
2. naruszenie przepisów o postępowaniu tj. art. 233 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 roku kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. 1964, nr 43, poz. 296 z póź. zm.).

W uzasadnieniu zarzutów apelacji skarżący wskazał, że wykonywana przez ubezpieczonego praca kierowcy ciągnika nie stanowi pracy odpowiadającej tej wymienionej w dziale VIII wykazu A załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku. Spółdzielnia (...) w K. nie należała do branży transportowej, ani też do branży związanej z łącznością. Praca I. M. była związana z rolnictwem, a w związku tym powinna być kwalifikowana zgodnie z działem X ww. wykazu tj. „W rolnictwie i przemyśle rolno – spożywczym”. Jednakże, w tym dziale ustawodawca nie wymienił pracy kierowcy ciągnika. Stanowiska tego nie wyróżniono też w dziale XIV „Prace różne”. Mając na uwadze powyższe, brak jest podstaw by uznać, że I. M. wykonywał w spornym okresie zatrudnienia pracę w szczególnych warunkach odpowiadającą treści wykazu. Tak więc, skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna i podlega oddaleniu.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy dokonał prawidłowej charakterystyki czynności pracowniczych wykonywanych przez I. M. w spornym okresie zatrudnienia w Spółdzielni (...) w K., która odzwierciedla rzeczywiste obowiązki wykonywane przez niego na stanowisku kierowcy ciągnika. Zgodnie z art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zmianami) ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

- okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat – dla kobiet i 65 lat – dla mężczyzn oraz,
- okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn.

Z kolei w myśl § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43, ze zmianami) pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn,

ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w warunkach szczególnych.

Pracą w warunkach szczególnych jest przy tym praca świadczona stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowiskach wskazanych w załączniku A do rozporządzenia z 7.02.1983r. (§ 1 i § 2 rozporządzenia). Normatywne rodzaje prac w szczególnych warunkach wyróżnia kryterium merytoryczne i formalne; pierwsze dotyczy wykonywania stale i w pełnym wymiarze takiej pracy, warunkiem drugiego jest wymienienie jej w rozporządzeniu z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Nie ulega wątpliwości, że dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy. Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy), w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (tak Sąd Najwyższy w wyroku z 14 września 2007 roku, w sprawie III UK 27/07, OSNP 20078/21-22/325). Decydującą rolę w analizie charakteru pracy ubezpieczonego z punktu widzenia uprawnień emerytalnych ma zatem możliwość zakwalifikowania jej pod którąś z pozycji ww. załącznika do rozporządzenia. W świetle bowiem art. 32 ust. 4 ustawy 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych pracami w szczególnych warunkach nie są wszelkie prace wykonywane w narażeniu na kontakt z niekorzystnymi dla zdrowia pracownika czynnikami, lecz jedynie takie, które zostały rodzajowo wymienione w tym rozporządzeniu. (por. wyrok Sądu Najwyższego 2010-06-01, II UK 21/10, Legalis). Nie ulega wątpliwości, że dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy. Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy), w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (tak Sąd Najwyższy w wyroku z 14 września 2007 roku, w sprawie III UK 27/07, OSNP 20078/21-22/325). Decydującą rolę w analizie charakteru pracy ubezpieczonego z punktu widzenia uprawnień emerytalnych ma zatem możliwość zakwalifikowania jej pod którąś z pozycji ww. załącznika do rozporządzenia. W świetle bowiem art. 32 ust. 4 ustawy 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych pracami w szczególnych warunkach nie są wszelkie prace wykonywane w narażeniu na kontakt z niekorzystnymi dla zdrowia pracownika czynnikami, lecz jedynie takie, które zostały rodzajowo wymienione w tym rozporządzeniu.

W judykaturze wyjaśniono, jak słusznie podnosi skarżący, że wyodrębnienie prac w wykazie A stanowiącym załącznik do ww. rozporządzenia ma charakter stanowiskowo - branżowy i nie można dowolnie, z naruszeniem postanowień rozporządzenia, wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały one przypisane w tym akcie prawnym. Jak wskazał bowiem Sąd Najwyższy w wyroku z 1 czerwca 2010 roku, II UK 21/10 (LEX nr 619638), specyfika poszczególnych gałęzi przemysłu determinuje charakter świadczonych w nich prac i warunki, w jakich są one wykonywane, ich uciążliwość i szkodliwość dla zdrowia. Usystematyzowanie prac o znacznej szkodliwości i

uciążliwości do oddzielnych działów oraz poszczególnych stanowisk w ramach gałęzi gospodarki nie jest przypadkowe, gdyż należy przyjąć, że konkretne stanowisko narażone jest na ekspozycję na czynniki szkodliwe w stopniu mniejszym lub większym w zależności od tego, w którym dziale przemysłu jest umiejscowione. Konieczny jest bezpośredni związek wykonywanej pracy z procesem technologicznym właściwym dla danego działu gospodarki. Odnosząc powyższe na grunt przedmiotowej sprawy należy podkreślić, że praca kierowcy ciągnika, którą w świetle prawidłowych ustaleń Sądu I instancji niewątpliwie wykonywał odwołujący w spornym okresie zatrudnienia, wymieniona jest w poz. 3 działu VIII wykazu A, który to dział istotnie obejmuje transport i łączność. Transport jest działem gospodarki, związanym z przemieszczaniem ludzi i ładunków w przestrzeni przy wykorzystaniu odpowiednich środków transportu. Transport, w szczególności transport towarowy, jest przy tym ściśle powiązany z pozostałymi działami gospodarki, przy czym niejednokrotnie jest on wykonywany nie tylko przez podmioty gospodarcze (przedsiębiorstwa, firmy), których przedmiotem działalności są wyłącznie usługi transportowe, i które z tego powodu nie są przyporządkowane do tego właśnie działu gospodarki.

Z zeznań I. M. wynika, że w trakcie zatrudnienia w Spółdzielni (...) w K. wykonywał prace kierowcy ciągnika, biorąc udział w pracach polowych oraz wykonując usługi transportowe. W porze zimowej, wykorzystując ciągnik, ubezpieczony zajmował się m.in. odśnieżaniem, sypał piach oraz transportem piasku, żwiru itp. Zeznania te znajdują potwierdzenie w zeznaniach świadków J. D. i W. D.. Świadczenie pracowali razem z wnioskodawcą i zeznali, że ubezpieczony pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy jako traktorzysta. Innych prac nie wykonywał. Pracował w polu i w transporcie. Jeździł na budowy. Zeznania wnioskodawcy i świadków co do charakteru wykonywanej przez ubezpieczonego pracy znajdują potwierdzenie w świadectwie pracy oraz w legitymacji ubezpieczeniowej, w której wpisano, że wnioskodawca w okresie od 30.06.1974r. do 26.03.1983 r. pracował jako traktorzysta. Świadectwo pracy obejmuje natomiast okres od 24 września 1976 roku do 15 marca 1983 roku (i jest to okres wystarczający do uzupełnienia stażu szczególnego).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, w okolicznościach przedmiotowej sprawy uprawnione jest stanowisko Sądu I instancji, że praca wykonywana przez odwołującego w spornym okresie zatrudnienia w Spółdzielni (...) w K. była pracą w szczególnych warunkach wymienioną w wykazie A, dział VIII, poz. 3, stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 roku. Jakkolwiek istotnie spółdzielnie kółek rolniczych nie należą do sektora transportowego gospodarki, to jednak nie może ująć uwagę, że pod poz. 3 działu VIII tego wykazu, poza pracą kierowców ciągników, wymienione zostały również prace kierowców kombajnów lub pojazdów gąsienicowych. Nie ulega wątpliwości, że kombajny są w zdecydowanej większości maszynami rolniczymi służącymi m.in. do zbioru zbóż i roślin okopowych, roślin sadowniczych, do siewu i sadzenia roślin uprawnych a także do wykonywania niektórych zabiegów agrotechnicznych. Tym samym kombajny, podobnie jak i ciągniki (traktory), przede wszystkim są wykorzystywane w rolnictwie, głównie przy pracach polowych, nie zaś w transporcie. Podobnie pojazdy gąsienicowe są urządzeniami służącymi do poruszania się po terenach bagnistych, pustynnych, czy niedostępnych ze względu na nadmierną pochyłość lub niestabilność podłoża, oraz – jako pojazdy poruszające się z nieznaną szybkością - nie służą głównie do prac transportowych, lecz stosowane są powszechnie w wojsku i jako maszyny do robót ziemnych. Kierowcy zarówno ciągników, jak i kombajnów czy pojazdów gąsienicowych muszą zdobyć szczególne uprawnienia do kierowania tymi pojazdami nie tylko z uwagi na ich większe gabaryty, ale i specyficzną obsługę (np. ze względu na dodatkowe oprzyrządowanie czy konieczność wykonania specjalistycznych prac) oraz warunki, w jakich te pojazdy są prowadzone (zwiększony hałas, nadmierne drgania, nieutwardzone podłoże, po którym się poruszają i związane z tym np. zapylenie). To właśnie te specyficzne warunki pracy panujące przy kierowaniu tymi pojazdami zdecydowały, w ocenie Sądu Apelacyjnego, że prace kierowców ciągników, kombajnów i pojazdów gąsienicowych zostały zaliczone do prac wykonywanych w szczególnych warunkach, czyli prac o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości i wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne bądź otoczenia. Przyjęcie, że tylko kierowcy ciągników, kombajnów i pojazdów gąsienicowych zatrudnieni w firmach transportowych wykonywali pracę w warunkach szczególnych w rozumieniu art. 32 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wypaczałoby sens tej regulacji, gdyż te specyficzne pojazdy wykorzystywane są przede wszystkim do określonego rodzaju prac polowych, wojskowych, ziemnych, a nie jako środek transportu. Poza sporem jest bowiem, że praca w szczególnych warunkach to praca, w której pracownik w

sposób znaczny narażony jest na niekorzystne dla zdrowia czynniki, co wynika wprost z art. 32 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Praca w takich warunkach przyczynia się do szybszego obniżenia wydolności organizmu, stąd też osoba wykonująca taką pracę ma prawo do emerytury wcześniej niż inni ubezpieczeni. Prawo to stanowi przywilej i odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 27 ustawy, a zatem regulujące je przepisy należy wyklądać w sposób gwarantujący zachowanie celu uzasadniającego to odstępstwo. Skoro zatem prawo do emerytury w wieku niższym od powszechnego z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest ściśle związane z szybszą utratą zdolności do zarobkowania z uwagi na szczególne warunki lub szczególny charakter pracy, to decydujące znaczenie w przedmiotowej sprawie winny mieć narażające na szkodliwe dla zdrowia warunki pracy ubezpieczonego, nie zaś dział gospodarki, do którego należał wówczas jego pracodawca.

W konsekwencji powyższych rozważań należy uznać, że niewątpliwie praca I. M. jako kierowcy ciągnika w Spółdzielni (...) w K. wykonywana była w warunkach narażenia na niekorzystne dla zdrowia czynniki (hałas, drgania, zapylenie) i jako praca wymieniona w wykazie A dziale VIII poz. 3 stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 roku, była pracą w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 32 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Tym samym zaaprobować należy stanowisko Sądu Okręgowego, że I. M. spełnił wszystkie warunki wymienione w art. 184 tej ustawy do przyznania mu prawa do emerytury.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny, uznając rozstrzygnięcie Sądu I instancji za prawidłowe, na podstawie art. 385 k.p.c., oddalił apelację organu rentowego jako bezzasadną.